

ISSN 0134-2231

2
2014

XALQ TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

PUBLIC EDUCATION
SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

www.xtj.uz

TAHRIRIYAT

Yangi bosqich – yangi marralar	4
--------------------------------------	---

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI

Muhabbat RUZMETOVA. Umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatish texnologiyasi	6
O'tkir O'TANOV, Ozoda QOSIMOVA. Bo'lajak o'qituvchilar ma'naviyatini shakllantiruvchi omillar	9

TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI

Tursinoy SABIRXODJAYEVA. Mehnat ta'limi jarayonida texnik tafakkurni rivojlantirish metodlari	12
Minhojiddin RAHIMOV. O'qituvchi imijining shakllanishida pedagogik madaniyat	15
Zarifaxon MAMATQULOVA. O'quvchilar kasbiy madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi mahorati	18
Muhayyo UMARALIYEVA. O'qituvchilar kasbiy mahorat kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi	22
Gulnoza AZIZOVA. Ingliz tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik faoliyatlarini tashkil etish ...	25
Sulaymon HAYDAROV. O'zbekiston tarixi darslarida tasviriy san'at vositalaridan foydalanish usullari	30
Shokir OCHILOV, Baxt BISENOVA. Fizikani o'qitishda o'quvchilarda ekologik g'oyalarni innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish	33
Farog'at XODJIYEVA. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlasini shakllantirishning didaktik imkoniyatlari	36

TA'LIM SIFATI: MAZMUN VA MOHIYAT

Nilufar YULDASHEVA, Mavluda ONDAYEVA. Uzlaksiz metodik xizmat ko'rsatishning zamonaviy talablari: sifat va samaradorlik	39
--	----

PEDAGOGIK MENEJMENT

Dilshod TEMIROV. Ta'lim muassasasini boshqarishda tashkiliy-pedagogik va huquqiy omillar ...	42
---	----

KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH

Bahodir AKBAROV. O'quvchilar kasbiy tafakkurini shakllantirish vositasida kasb-hunarga yo'naltirish	46
Komila MARDIYEVA. Bo'lajak chet tili o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlash tizimi	50
Ikrom MO'MINOV. Umumiy o'rta ta'lim maktabi bitiruvchilarini maqsadli kasb-hunarga yo'naltirish usullari	53
Ma'muraxon XUSHNAZAROVA, Sarvinoz UZOQOVA. Kasb-hunar kolleji va Akademik litsey o'quvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlash	58

JISMONIY TARBIYA VA SPORT

Murodjon YO'LDOSHEV, Akrom MIRZAQULOVA. Yosh futbolchi qizlarning maxsus koordinatsiya qobiliyatlarini baholash	62
Nigora G'ANIYEVA. Jismoniy tarbiya va sportning bola tafakkuriga ta'siri	67

KORREKSION PEDAGOGIKA

Malika PO'LATXO'JAYEVA. Imkoniyati cheklangan bolalarni sog'lomlashtirishda jismoniy mashqlarning ahamiyati	70
--	----

TA'LIM SIFATI: MAZMUN VA MOHIYAT

X^{alq}
T^{a'}limi

Nilufar YULDASHEVA,

Toshkent viloyati PKQTMOI

ma'naviy-ma'rifiy va ilmiy ishlar bo'yicha prorektori,

Mavluda ONDAYEVA,

Buxoro shahridagi 13-umumiy o'rta ta'lim maktabi direktori

UZLUKSIZ METODIK XIZMAT KO'RSATISHNING ZAMONAVIY TALABLARI: SIFAT VA SAMARADORLIK

Annotatsiya

Maqolada uzluksiz metodik xizmat yo'nalishida olib borilayotgan ishlarni izchil yo'lga qo'yish, bu boradagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish, amaliyotchi va metodistlarning ta'lim metodikasi hamda metodik xizmatni to'g'ri va samarali tashki etish uchun bilim, ko'nikma, malakalarini rivojlantirishga doir keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: uzluksiz ta'lim, metodik xizmat, metodik ta'minot, metod birlashma, ta'lim sifati, bilim, ko'nikma, malaka, uzluksiz metodik xizmat majburiyati, intellektual salohiyat, talab va tahlil.

В этой работе раскрывается понятие непрерывной методической услуги. Реформы, проведенные за прошедший период, организация методической услуги показаны на примерах нескольких школ. На местах организованы учебные семинары в целях усвоения непрерывной методической услуги. Называются некоторые проблемы в этой области, а также требования по оказанию непрерывной методической услуги.

Ключевые слова: методическая служба, деятельность, развитие, непрерывное обучение, направление, организация.

This paper has been written about the concept of continuous methodical services. For the past period, the reforms in the organization of methodical services are shown in examples of several schools. In places training seminars are organized to practice and to explain the Charter of continuous methodological service. There are some problems in this sphere. Certain requirements to provide continuous methodical services are given here.

Key words: paper, methodical services, reforms, the organization, of several schools, problems.

Uzluksiz metodik xizmat bu – xalq ta'limi tizimidagi muassasalarning yo'nalishlar va o'quv fanlari bo'yicha metodik ta'minotga bo'lgan ehtiyojini aniqlash mexanizmi bo'lib, u doimiy ravishda tizimli rivojlanishga ehtiyoj sezadigan faoliyat turidir.

Ushbu tizimning barcha bo'g'inlarida metodik ishlar qaytadan tashkil qilindi. Shundan buyon o'tgan davr ichida metodik xizmatni tashkil etishda amalga oshirilgan islohotlarni Toshkent viloyatining Zangiota tumanidagi 29- , 69- va Piskent tumanidagi 1- ,6-umumiy o'rta ta'lim maktablari faoliyati misolida yaqqol ko'rishimiz mumkin. Maktabdagi metod birlashmalar rejasi, dasturi, tavsiyalari qayta ko'rib chiqilgan va belgilangan vazifalar asosida monitoring olib borilgan. Mazkur Farmon asosidagi qarorlar ijrosini ta'minlash

maqsadida kuzatilgan va o'rganilgan maktablarda uzluksiz metodik xizmat faoliyati takomillashtirilgan hamda ularga qo'yilgan talablar har bir metod birlashma rahbarlariga to'laqonli yetkazilgan va ta'limning sifat-samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan. Joylarda Uzluksiz metodik xizmat ko'rsatish Nizomini amaliyotga tatbiq etish, mazmun-mohiyatini tushuntirish maqsadida kaskad usulidagi o'quv-seminarlari tashkil etilgan.

Umumiy o'rta ta'lim islohotining asosiy talablaridan biri o'qitishning sifat ko'rsatkichi ekan, sifat ko'rsatkichi maktab pedagogik faoliyatining, shu bilan birga, metodistning uzluksiz metodik yordam samaradorligini belgilab beradi. Aniqroq qilib aytganda, o'quvchilarning bilim sifati, o'quv-tarbiya jarayonining samaradorligi butun maktab ishining asosini belgilaydi.

Uzluksiz metodik xizmat metodistlari ta'lim muassasalarini metodik adabiyotlar bilan ta'minlash, pedagog-xodimlarning uslubiy materiallar tayyorlash bilan bog'liq faoliyatini, metodik xizmat ko'rsatish samaradorligi darajasini belgilashda fan olimpiadalarining natijalarini yaxshilash hamda tanlovlar, "Yil o'qituvchisi", "Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi", "Yil tarbiyachisi", "Eng zukko iste'molchi", "Iste'dodlarni izlaymiz" viloyat va respublika ko'rik-tanlovlari o'tkazilishida faol qatnashishlari zarur. Shu bilan birga ular o'quv jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash, metodik xat va tavsiyalar yozish, o'z faniga doir innovatsion usullar va DTSni bajarishga doir uzluksiz metodik xizmat qilish, maqsadli namunaviy (ochiq) darslar uyushtirish, fan o'qituvchilarining malaka oshirish bo'yicha istiqbol rejasi va kartatekasini tuzish, tajriba-sinov ishlari bo'yicha tahlillar qilish va hisobotlarni tayyorlashlari lozim.

Uzluksiz metodik xizmat yo'nalishida olib borilayotgan ishlarni izchil yo'lga qo'yish, bu boradagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish, amaliyotchi va metodistlarning ta'lim metodikasi hamda metodik xizmatni to'g'ri va samarali tashki etish uchun bilim, ko'nikma, malakalarini rivojlantirish asosida ularning kasb mahoratlarini oshirish zarurati tufayli "Ustoz-shogird" maktablari tashkil etilgan. Tizimlar faoliyati tahlil qilinganda, maktab fan metodbirlashmalari ishini muvofiqlashtirib turuvchi maktab "Metod birlashma"lari faoliyatida ba'zi kamchiliklar ko'zga tashlanadi. Jumladan, "Metod birlashma" ishini tashkil etuvchi o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlarining yetarli darajada metodik malakaga, kasb mahorati va tajribasiga ega emasligi, faoliyatni to'g'ri va maqsadli rejalashtirishdagi kamchiliklar;

- metodik xizmat ko'rsatish tizimining to'laqonli va samarali tashkil etilmayotganligi;
- uzluksiz metodik xizmat majburiyatlariga nisbatan olib borilayotgan ishlarda tizimlilik tamoyilining beryoqlamaligi, ya'ni to'g'ri yo'lga qo'yilmagan va baholanmaganligi;
- joylarda kasb mahoratiga ega bo'lgan metodistlar to'liq jalb etilmayotganligi, mavjudlari ham tajribasiz va kasb mahorati yetarli emasligi;
- yosh o'qituvchilarning qo'nimsizligi, dars tahlillari monitoringi ishlab chiqilmaganligi, qarorlashtirilmaganligi, "o'zaro tahlil" ishlari nomigagina yuritilganligi;
- interfaol darslarning mezonlari aniq ishlab chiqilmaganligi, borlari ham to'liq talab darajasida emasligi;
- sohaga oid muammolarning yechimini topishdagi ba'zi o'rinlarda o'zibo'larchilik oqibatlarining mavjudligini kuzatish mumkin.

Mazkur faoliyatdan ko'zlangan asosiy maqsad respublikamizning viloyat, tuman (shahar)larida faoliyat olib borayotgan metodistlar va o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, ularga yangi tahrirdagi Nizomni amaliyotga joriy etishga oid bilimlar berish, ta'lim muassasalariga, pedagoglarga uzluksiz metodik xizmat ko'rsatishda o'z ijodiy va intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, zamonaviy pedagogika va axborot

texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish yo'llari, DTS talablari ijrosini ta'minlashda pedagoglarga amaliy yordam ko'rsatishga, iste'dodli o'qituvchilarni aniqlash, ish tajribalarini ommalashtirish kabi bilimlarni berish ko'zda tutilgan.

Ularga qo'yiladigan talablar Uzluksiz metodik xizmat ko'rsatishga qo'yilgan vazifalarni bilish; amaliy yordam ko'rsatish malakasiga ega bo'lish; ta'lim muassasalaridagi metodik ishlarni boshqarish, yo'naltirish, o'rgatish, yordam berish vazifalarini bajarish va boshqarish yo'llarini bilish; ilg'or o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash, ularning ish tajribalarini ommalashtirish va ta'lim jarayoniga joriy etishni tashkil etish; ta'lim sifatini oshirishda maslahat berish, jarayonni kuzatish va tahlil qilish; umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quv-tarbiya jarayoniga innovatsion texnologiyalar va interfaol uslublarni joriy etish haqidagi tushunchaga ega bo'lish, axborot va kompyuter texnologiyalaridan dars jarayonlarida samarali, maqsadli foydalanish kabilar.

Bugungi kunda ilm-fan, texnika va ishlab chiqarish sohalarining tez sur'atlarda jadallik bilan rivojlanishi barcha ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya sifatini mazmun jihatdan yangi bosqichga ko'tarishni talab etmoqda. Bu o'z o'rnida har bir tizim xodimi, ayniqsa, o'qituvchilar zimmasiga yanada yuksak mas'uliyat va vazifalarni yuklaydi. Negaki, rad qilib bo'lmaydigan bir haqiqat bor – qilingan barcha sa'y-harakatlar oxir-oqibat o'qituvchi mehnati orqali o'z natijasini namoyon etadi. Shunday ekan, pedagoglardan vijdonan mehnat qilish, yorug' kelajagimiz oldidagi mas'uliyatini anglash, ko'rsatilayotgan yuksak e'tiborga munosib javob berish talab etiladi. Bu esa farzandlarimizning chuqur bilim egallashlarida asosiy rol o'ynaydigan sifatli darsda namoyon bo'ladi.

Sog'lom avlod uchun kurash eng qadimiy, ayni paytda, doimo dolzarbdir. Biron-bir jamiyat yo'qki, o'zining kelajak avlodi uchun qayg'urmagan bo'lsa. Ushbu harakatning bizdagi o'ziga xosligi uning davlat siyosati darajasiga ko'tarilganidadir. Barkamol shaxsni tarbiyalashda har qanday ruhiy va ta'limiy asoslarini yaratish uchun harakat qilish har birimizning kechiktirib bo'lmaydigan mas'uliyatimiz va o'z-o'zimizdagi qalb islohotining natijasidir.

Umumiy o'rta ta'lim islohotining asosiy talablaridan biri – sifat ko'rsatkichi bo'lsa, o'qituvchilarning bilim sifati, o'quv-tarbiya jarayoni samaradorligi Uzluksiz metodik xizmat ko'rsatish ishining asosiy ko'rsatkichi bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimida uzluksiz metodik xizmat to'g'risida Nizom.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida" gi qonunlari.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010-yil 24-dekabrda "2011-yil uchun asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti parametrlari to'g'risida"gi PQ-1449-sonli qarori.